

АНОТАЦІЯ

Березуцька М.С. Репертуар як фактор ансамблевої творчості бандуристів (на матеріалі діяльності ансамблю бандуристів «Чарівниці»). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво. – Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової, Міністерство культури та інформаційної політики України, Одеса, 2021.

Дисертацію присвячено дослідженню ролі репертуару в еволюційному розвитку ансамблевої бандурної творчості на прикладі студентського ансамблю бандуристів «Чарівниці» Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки. Багатовекторний аналіз досвіду роботи трьох поколінь керівників ансамблю протягом 1956–2020 рр. дозволив дослідити закономірності еволюції ансамблевого бандурного виконавства України.

Вперше в українському музикознавстві репертуар студентського (навчального) ансамблю бандуристів розглядається як засіб дослідження процесів еволюції ансамблевого бандурного виконавства, а також як високоефективний педагогічний інструмент професійної підготовки ансамблевого бандуриста, також вперше визначаються механізми впливу репертуарної політики на формування та розвиток професійної майстерності ансамблю.

Досліджується історія виникнення та розвитку ансамблевого бандурного виконавства. Розкриваються історично-культурологічні передумови утворення навчальних ансамблів бандуристів. Визначається роль студентських ансамблів бандуристів у формуванні та розвитку бандурного мистецтва. Простежується зв'язок історії ансамблю бандуристів «Чарівниці» з розвитком ансамблевого бандурного виконавства України. Репертуар розглядається як складова частина ансамблевої бандурної творчості.

З'ясовуються особливості створення, розширення та оновлення ансамблевого бандурного репертуару. Визначається, що репертуар ансамблю бандуристів «Чарівниці» формувався та розвивався в однакових для всіх бандурних колективів умовах під впливом наступних факторів: вдосконалення конструкції інструменту, виникнення академічної системи музичної освіти у навчальних закладах, активної творчості сучасних українських композиторів для ансамблю бандуристів, концертної діяльності, участі у конкурсах та фестивалях. Розглядається процес створення власного репертуару, завдяки якому формується індивідуальний виконавський стиль ансамблю бандуристів «Чарівниці». Встановлюється, що процеси формування репертуару та власного творчого стилю ансамблю знаходяться у щільній взаємодії один з одним та мають взаємовплив.

Надається характеристика репертуару ансамблю бандуристів «Чарівниці» на різних етапах еволюції. Зазначається, що тенденції розвитку репертуару ансамблю «Чарівниці» цілком відповідають основним напрямкам, що були сформульовані Гнатом Хоткевичем для ансамблевого бандурного виконавства майже 100 років тому, зокрема: українські народні пісні, переклади світової музичної класики та оригінальний репертуар, створений саме для бандури. Простежується реалізація цих тенденцій на прикладі аналізу динаміки репертуару ансамблю «Чарівниці» протягом 1956-2020 рр. Визначаються основні групи в репертуарі ансамблю бандуристів «Чарівниці» на сучасному етапі: обробки українських народних пісень; аранжування вітчизняної та світової музичної класики, а також творів українських композиторів; твори а capella; оригінальні твори (що написані композиторами саме для ансамблю бандуристів). На підставі комплексного музикознавчого аналізу сучасного репертуару ансамблю бандуристів «Чарівниці» надається характеристика та виявляються ознаки еволюційного розвитку кожної групи творів репертуару.

Зазначається, що обробки українських народних пісень є невід'ємною частиною ансамблевого бандурного репертуару. Виокремлюються дві тенденції щодо виконання народних пісень: перша – виконання традиційних обробок як збереження національного культурного надбання, друга – виконання більш складних та сучасних обробок як результат впливу сучасної музичної культури. З'ясовується, що кількість сучасних обробок народних пісень в репертуарі ансамблю з кожним роком значно збільшується, що є наявним підтвердженням триваючої еволюції репертуару.

Встановлюється, що аранжування є найбільш численною групою у репертуарі ансамблю. Аранжування творів українських композиторів представляють міцний зв'язок академічної бандури із національною музичною культурою. Виявляються стійкі тенденції розвитку щодо аранжувань у репертуарі ансамблю, а саме: розширення жанрово-стильової палітри, залучення різних музичних інструментів, камерного та народного оркестру для спільного виконання.

Простежується зв'язок ансамблевого бандурного виконавства із українським хоровим виконавством в результаті якого в репертуарі ансамблю бандуристів є твори а capella. Ця група репертуару є одним з багатьох проявів суті академічного бандурного виконавства – поєднання найкращих досягнень українського традиційного та сучасного академічного музичного мистецтва.

Оригінальний репертуар для ансамблю бандуристів розглядається як важливий показник виконавської майстерності, а також як невід'ємна частина репертуару, без якої неможливий подальший професійний розвиток ансамблевого бандурного виконавства. Багатогранна творча діяльність сучасних композиторів у різноманітних жанрах та формах, що розкривають унікальні індивідуальні можливості ансамблю бандуристів, є головним джерелом поповнення та оновлення репертуару на сучасному етапі. Простежується тенденція збільшення кількості оригінальних творів у

репертуарі ансамблю бандуристів «Чарівниці» як віддзеркалення загальних тенденцій еволюційного розвитку ансамблевого бандурного виконавства.

Визначаються особливості функціонування навчального колективу, розкривається значення студентського ансамблю бандуристів. Підкреслюється, що студентський ансамбль бандуристів є головним джерелом підготовки професійних ансамблевих виконавців, керівників і диригентів ансамблів (капел) бандуристів. Встановлюється, що репертуар студентського ансамблю – це основа творчої діяльності колективу, при цьому він виконує навчальну, розвиваючу та виховну функції, що нерозривно пов'язані між собою. Висвітлюється роль репертуару як засобу міждисциплінарної інтеграції усіх розділів професійної освіти ансамблевого бандуриста, простежується безпосередній зв'язок між навчальною та концертною діяльністю колективу, нерозривна єдність теоретичної та практичної підготовки.

Розглядаються умови формування репертуарної політики ансамблю бандуристів «Чарівниці». Встановлюється, що принципи репертуарної політики сформувалися під впливом та у ході багаторічного пошуку та розробки найбільш ефективних методів підготовки ансамблевого бандуриста. Репертуарна політика керівників ансамблю представляється як комплекс з семи взаємопов'язаних між собою принципів: наявність власного репертуару; неухильне дотримання та розвиток певних виконавських традицій; відповідність репертуару музичним смакам та культурним вимогам сучасних слухачів; щорічне поповнення та оновлення репертуару; єдність навчального (педагогічного) та концертного репертуару; жанрово-стильове розмаїття репертуару; відповідність репертуару художньо-виконавським та технічним можливостям (поточного) складу ансамблю. Надається характеристика кожному принципу репертуарної політики керівників студентського ансамблю бандуристів «Чарівниці».

Зазначається, що репертуарна політика ансамблю бандуристів «Чарівниці» є визначальною у освітньому процесі майбутнього бандуриста та є запорукою і обов'язковою умовою високої ефективності навчання сучасних представників національної музичної культури. Встановлюється, що ансамбль бандуристів «Чарівниці» з його власним репертуаром є центром інтегрованої системи підготовки ансамблевого бандуриста в масштабах всієї Дніпропетровської школи академічного бандурного виконавства.

Досліджуються механізми впливу репертуарної політики колективу на формування та розвиток професійної майстерності ансамблю. Встановлюється, що сучасний ансамбль бандуристів «Чарівниці» має свій оригінальний репертуар та власний виконавський стиль, який є результатом раціональної репертуарної політики керівників ансамблю впродовж більше ніж півстоліття.

Загальним підсумком дисертації є висвітлення процесів еволюції ансамблевого бандурного репертуару, розглянутого в історичному та жанрово-стильовому аспектах в контексті творчої діяльності ансамблю бандуристів «Чарівниці» другої половини ХХ – початку ХХІ століть. Здійснене дослідження зробило можливим формування цілісного уявлення про сутність та специфіку репертуару ансамблю бандуристів в контексті розвитку ансамблевого бандурного виконавства зокрема та бандурного мистецтва взагалі.

Ключові слова: репертуар, репертуарна політика, ансамбль бандуристів, навчальний колектив, виконавська діяльність, ансамблеве бандурне виконавство, бандурна творчість.

ANNOTATION

Berezutska M.S/ Repertoire as a factor of the ensemble creativity of bandurists (based on the activity of the bandura ensemble «Charivnytsi»). – Qualifying scientific work on the rights of manuscript.

Dissertation for Doctor of Philosophy (PhD) degree in specialty in specialty 025 – Musical Art. – Odessa National Music Academy named after A. V. Nezhdanova, Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine, Odessa, 2021.

The main purpose of this dissertation is to investigate the role of the repertoire in the evolutionary development of the ensemble bandura creativity on the example of the student bandura ensemble «Charivnytsi» ('The Charmers') of the M. Glinka Dnipropetrovsk Music Academy. A multi-vector analysis of the experience of ensemble leaders during 1956–2020 allowed us to study the evolution patterns of the ensemble bandura performance in Ukraine.

The repertoire of a student bandura ensemble is considered as a means for studying the evolution of ensemble bandura performance in Ukrainian musicology for the first time. The study is identified the mechanisms of influence of repertoire policy on the formation and development of ensemble professional skills.

This research has been studied the history of the origin and development of ensemble bandura performance, the historical and cultural preconditions for the creation of bandura student ensembles, their role in the formation and evolution of bandura art. The history of the bandura ensemble «Charivnytsi» is directly connected with the development of Ukrainian ensemble bandura performance. The repertoire is considered as an integral part of ensemble bandura creative activity.

The dissertation describes the features of creating, expanding and updating the ensemble bandura repertoire. It is determined that the repertoire of the ensemble «Charivnytsi» was formed and developed in the same conditions for all bandura ensembles under the influence of the following factors: improvement of instrument design; the formation of an academic system of music education in

educational institutions; modern Ukrainian composers' works for the bandura ensemble; concert activity; participation in competitions and festivals. The individual performing style of the bandura ensemble «Charivnytsi» is identified by the presence of its own repertoire. It turns out that the forming processes of the repertoire and the ensemble's own creative style are in close interaction with each other and have a mutual influence.

The characteristics of *Charivnytsi's* repertoire are given at different stages of its evolution. It is noted that the trends in the repertoire are in line with the main directions formulated by Hnat Khotkevych for ensemble bandura art almost 100 years ago, in particular: Ukrainian folk songs, arrangements of world classical music and original repertoire created for the bandura. These tendencies are traced through the bandura ensemble «Charivnytsi» repertoire during 1956–2020. The main repertoire directions of «Charivnytsi» are defined at the present stage. It reflects such development trends of the entire ensemble bandura performance as: Ukrainian folk songs; arrangements national and world musical classics, as well as Ukrainian composers' works; original works (written by composers specially for the bandura ensemble); pieces a capella. Each direction of modern repertoire is characterized on the basis of a comprehensive musicological analysis. Evolutionary signs are noted for each repertoire category.

This study argues that Ukrainian folk songs are an integral part of the ensemble bandura repertoire. There are two trends in the performance of folk songs: the first – the performance of traditional arrangements as a preservation of national cultural heritage, the second – the implementation of more complex and modern arrangements as a result of the impact of modern musical culture. The research has concluded that the number of modern arrangements of folk songs in the ensemble's repertoire increases significantly every year, which is a clear confirmation of the ongoing evolutionary processes of the repertoire.

The dissertation has revealed that arrangements the works of Ukrainian composers are the most numerous category in the ensemble's repertoire. Ones

represent a strong connection between the academic bandura and the national musical culture. There are stable trends in the arrangements of the ensemble's repertoire, namely: the expansion of the genre and style palette, the involvement of various musical instruments, chamber and folk orchestra for joint performance.

There is a historical connection between ensemble bandura performance and Ukrainian choir art. As a result, the bandura ensemble's repertoire includes works a capella. This repertoire category is manifestation of the deep essence of academic bandura performance – the best combination of achievements on both Ukrainian traditional and modern academic musical art.

The original repertoire for a bandura ensemble is considered as an important indicator of performing skills, without which further professional development of ensemble bandura performance is impossible. Modern composers' creative activity (original works in various genres and forms) is the main source of repertoire replenishment and renewal at the present stage. These works reveal the unique individual capabilities of the bandura ensemble. Results of analysis of modern repertoire show a tendency to increase the number of original works in *Charivnytsi's* repertoire as a reflection of the general trends in evolutionary development of the ensemble bandura performance.

The dissertation reveals the functioning peculiarities and significance of the student ensemble. It is established that the student bandura ensemble is the main source of training of professional ensemble performers, leaders and conductors of bandura ensembles. The repertoire is defined as a way of interdisciplinary integration in professional training of ensemble bandura players. It is traced the direct connection between educational and concert ensemble activity, inseparable unity of theoretical and practical training.

The research has highlighted the conditions for the formation of the repertoire policy of the student bandura ensemble «Charivnytsi». In particular, the principles of repertoire policy were formed in the course of multiyear searching and developing the most effective training methods of ensemble bandura players.

The ensemble leaders' repertoire policy is presented as a set of seven interrelated principles: own repertoire; strict observance and development of certain performing traditions; conformity to musical tastes and requirements of modern listeners; annual repertoire replenishment and updating; unity of educational (pedagogical) and concert repertoire; genre and style diversity of the repertoire; repertoire conformity with technical capabilities current ensemble's lineup. This part of the study is described each principle of the repertoire policy of the student bandura ensemble «Charivnytsi».

The repertoire policy of the bandura ensemble «Charivnytsi» is integrated into all fields of the educational process of the future bandura players. Such integration is a necessary condition for teaching of modern representatives of the musical national culture. It is established that the ensemble «Charivnytsi» with their own repertoire is the centre of the integrated system of ensemble bandurist training on the scale of the entire Dnipropetrovsk School of academic bandura performance.

The research has found the mechanisms of influence of the ensemble repertoire policy on the formation and development of professional skills of the ensemble. As a result of the rational ensemble repertoire policy during more than half a century, the *Charivnytsi* has its own original repertoire and its own performance style.

The dissertation provides significant insight of the evolutionary processes of the ensemble bandura repertoire, considered in historical and genre-style aspects in the context of the creative activity of the bandura ensemble «Charivnytsi» between 1956 and 2020. The present study has made a holistic view of the essence and specificity of the bandura ensemble's repertoire in the context of the development of ensemble bandura performance in particular and bandura art in general.

Keywords: repertoire, repertoire policy, bandura ensemble, student ensemble, performing activities, ensemble bandura performance, bandura creativity.